

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 11

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 1835 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 7-noyabrda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri

Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori

Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessori

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori

Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i

Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori

Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. profesor

Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori

Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari

Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi

Djudi Smetana, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dotsenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH

Krissi Lyuis, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dotsenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH

Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dotsenti, Turkiya

Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Hakimov Nazar Hakimovich, PhD in Philology, Professor.

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyea Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay – Doctor of Economic Sciences, Professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich – Doctor of Technical Sciences, Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich – Doctor of Philosophy, Professor at TSUE
Isakov Janabay Yakubbayevich – Doctor of Philosophy, Professor at TSUE
Xalikov Suyun Ravshanovich – Candidate of Technical Sciences, Associate Professor at TSUA
Rustamov Ilhomiddin – Candidate of Technical Sciences, Associate Professor at Fergana State University
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich – Doctor of Philosophy, Associate Professor at TSUE
Kamilova Iroda Xusniddinovna – Doctor of Philosophy, Associate Professor at TSUE
G'afurov Doniyor Orifovich – Doctor of Philosophy (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich – Doctor of Philosophy (PhD), Associate Professor at Alfraganus University
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich – Doctor of Philosophy (PhD), Associate Professor at TSUE
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi – Doctor of Philosophy, Associate Professor at TSUE
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna – Senior Lecturer at TSUE
Babayeva Zuhra Yuldashevna – Independent Researcher at TSUE

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Iqtisodiyotning pul mablag'lari bilan ta'minlanganlik darajasini oshirish yo'llari.....	16
Sindarov Sherzod Egamberdiyevich, Yusupov Muxammadali Soxib o'g'li	
Driving economic growth through service exports.....	20
Rahimov Eshmurod Normuradovich	
Raqamli transformatsiya sharoitida jamoat tashkilotlarini boshqarishni takomillashtirishda jahon tajribasi.....	27
Raxmonov Abduxalil Rasulovich	
Raqamli marketing va mijozlar bilan ishlashning yangi usullari.....	31
Ummatov Avaz Muydinovich	
Soliq tushumlarini shakllantirish ko'rsatkichlari asosida soliq salohiyatini baholash usullari	35
Jo'raev Husan	
Bevosita soliqqa tortish darajasini ko'paytirish omillari.....	41
Qodirov Baxodir Qudratovich	
Tijorat banklarining xo'jalik subyektlari bilan amalga oshiriladigan muddatli valyuta operatsiyalarini rivojlantirish	47
Ibodullaeva Ma'rifat To'liqin qizi	
Tovarlarning monopol yuqori (past) narxlarini aniqlashni takomillashtirish masalalari.....	52
Mingboev Asqar Qandaharovich	
Bojxona faoliyatini transformatsiyalashtirishda innovatsion boshqaruvni takomillashtirishga oid xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	59
Ro'ziboyev Muhiddin Xushnudovich	
Harnessing foreign direct investment for sustainable economic growth in Central Asia: policy challenges and opportunities.....	63
Mukhammedova Azizakhon Ikromjon kizi	
Mintaqa innovatsion faoliyatida tavakkalchilikni boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari.....	68
Sapayeva N.K.	
Examining Uzbekistan's foreign trade indicators	72
Berdivaliyeva Madina Komiljon qizi	
Yo'l bo'yidagi xizmat ko'rsatish infratuzilmasini baholash: xizmat sifati va transport xavfsizligini oshirish.....	78
Egamberduyev Odil Buriboyevich	
Роль инноваций в гибком управлении проектами.....	82
Касимова Наима Жахангировна	
Sug'urta bozorini tartibga solishni takomillashtirish yo'llari.....	87
Tursunova Maftuna Agzamovna	
Mintaqada turizm sohasini rivojlantirishda madaniy turizm resurslarining o'rni va roli	91
Ro'zmetov Baxodir Shomurotovich	
Sug'urta kompaniyalarining kapital bozoridagi emission faolligini oshirishning iqtisodiy asoslari	97
Shodmonova Munisa Nizamjon qizi	
Korxonaning tashqi bozorga chiqishida marketing strategiyasining samaradorligini baholash.....	104
Akramov Bo'ribek Faxriddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalar innovatsion faoliyatini boshqarish	110
Saipova Dilnoza Shuxratovna	
Xalqaro standartlar asosida kapital qo'yilmalar hisobini takomillashtirish	114
Egamberdieva Salima Rayimovna, Bozorov Yashnarbek Xayrulla o'g'li	
Investitsiyalar samaradorligini baholash va ularga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	120
Jo'raev Paxlavonjon Usarovich	
Soliq qarzдорliklarini yuzaga kelishining ilmiy nazariy asoslari tadqiqi	127
Ostonaqulov Alisher Abdurashidovich	

Korxonalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash va ularga imtiyozlar berishni takomillashtirish masalalari.....	132
Z.T. Mirzayev	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalarda raqamli marketingning ahamiyati.....	139
M.Vohobjonova	
Положение электронной коммерции на международном и национальном уровнях	142
Абдуганиев Учкун Хабибулла угли, Орифбоев Озод Азатович	
Korporativ resurslardan samarali foydalanish orqali kichik biznes subyektlarini barqaror rivojlantirish va samaradorligini oshirish.....	148
Jalolova Muazzamxon Akbarjonovna	
Qishloq xo'jaligida kartoshka ishlab chiqarish funksiyasi.....	151
Avazmurodov Islom Nusratullo o'g'li, Muratov Shukrullo Abduraimovich	
Tovar-moddiy resurslar harakati bo'yicha logistik muammolar va ularni bartaraf etishning samarali yechimlari	155
Sherzod Xolmurodovich Pardayev	
Ta'lim va ilm-fan sohasida inson kapitali konsepsiyasining amalga oshish bosqichlari yo'nalishlari.....	159
Nasretdinova Aziza Adxamjonovna , Bozarov Elyor Boboqulovich	
Влияние цифровой валюты центральных банков (CBDC) на международную торговлю и финансовые отношения: Анализ и перспективы	164
Номозали Хайдаров	
Raqamli transformatsiya va tadbirkorlik: kichik biznes uchun yangi imkoniyatlar va chora-tadbirlar	167
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich, TDIU magistranti	
O'zbekiston respublikasida aholini samarali ish bilan ta'minlash istiqbollari.....	172
Raxmatullayeva Shahnoza Xamidovna, Sadriddinova Sevinchxon Sadriddin qizi	
Aylanma mablag'lar aylanuvchanligini tezlashtirishning asosiy yo'llari	179
Fayziyev Oybek Raximovich	
Mintaqada to'qimachilik sanoatining iqtisodiy holati tahlili (Xorazm viloyati misolida)	185
Xudoyorova M.O	
Мировой опыт стратегического управления финансовыми ресурсами акционерных обществ.....	190
Абдалиев Айдос Бахтиярович	
Sug'urta faoliyatida axborot jarayonlarini vtomatlashtirishning nazariy asoslari.....	196
Shakirov O'tkirbek Taxirovich	
Yerlardan maqsadli foydalanishni aniqlash uslubi.....	199
Yunusov Begench Mavlanberdievich	
Iqtisodiyotda real sektorning ahamiyati va uning rivojlanishi.....	204
Amirqulov Umarali Akram o'g'li	
Yashil iqtisodiyotni baholash amaliyoti va indikatorlari	208
Feruza Raxmatova Yusupjanovna	
O'zbekistonda korxonalarni boshqarishda raqamli texnologiyalardan qo'llash yo'nalishlari	213
Qo'chqorov Tohir Safarovich, To'ychiyev Akmaljon Abdulatif o'g'li	
Agroklastarlarning tadbirkorlikni rivojlantirishdagi ahamiyati	219
Qurbonov Alisher Boboqulovich	
"Yashil" Iqtisodiyotni rivojlantirishda turizmga investitsiyalarning roli.....	224
Azimov Olimjon Orifovich	
Raqamli texnologiyalar asosida aholini ro'yxatga olish jarayonlarini samarali tashkil etish	236
Annazarova Barno Rustamovna	
Qishloq xo'jaligida sug'oriladigan yerlar unumdorligini oshirishni iqtisodiy rag'batlantirishning dolzarb masalalari.....	242
Isaxanov Muslimjon Ma'rifjon o'g'li	

Logistika va uning sanoat mahsulot ishlab chiqarish tannarxiga ta'sirini kamaytirish	246
Zokirjonov Asadbek Otabek o'g'li	
Sug'urta kompaniyalari moliyaviy risklarini baholash	249
Baymuratova Gulirayxon Tursunbaevna	
Tadbirkorlik salohiyati tushunchasining rivojlanish bosqichlari	255
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Qishloqlarning resurs salohiyati iqtisodiy kategoriya va iqtisodiyotning agrar sektorini rivojlantirishning zaruriy sharti sifatida	260
Tursunpo'latov Farxodjon Xoshimjon o'g'li	
Kommunal xizmatlarni rivojlantirishda xorij tajribasidan foydalanish	265
Mardanova Mohidil Otabek qizi	
Analysis of factors affecting the sustainable development of transport networks in Khorezm	269
Karimboev Dilshod Davronbek o'g'li	
Tijorat banklari moliyaviy boshqaruv tizimini tashkiliy mexanizmini takomillashtirish	274
Lutfullo Xalimovich Qadirov	
Использование социальных сетей как инструмента маркетинга для фермеров	278
Назарова Гулрух Умаржонова	
O'zbekiston transport-logistika tizimida logistika samaradorligi indeksi (LPI) va uning tadbirkorlik subyektlari faoliyatidagi ahamiyati	283
Ismoilov Narimonjon No'monjon o'g'li	
Davlat maqsadli dasturlarini imtiyozli kreditlash tizimining mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishidagi o'rni	287
Shodiyev Shuhrat Sunnat o'g'li	
O'zbekistonda potensial YaIM.ning ekonometrik tahlili	293
Djabbarov Raximjon Abdullaevich	
Tibbiyot muassasalarini kafolatlangan tibbiy xizmatlar paketi asosida moliyalashtirish tizimini takomillashtirish masalalari	298
Muxammadiev Ramz Zoirjon o'g'li	
Стратегии развития медицинских организаций в Узбекистане	313
Исломбек Умиров	
Kambag'allikka qarshi kurashning falsafiy va ijtimoiy asoslari: Tarixiy tahlil	321
Iloxmjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Innovatsion loyihalar va startaplarni moliyalashtirishda venchur fondlarining ahamiyati	329
Atamuradov Sherzod Akramovich	
Reforms in higher education institutions of the republic of uzbekistan	334
Gafurov Anvar Bazarbayevich	
Namangan viloyati qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarining faoliyati samaradorligini ta'minlash holati va tahlili	343
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li	
Increasing the innovation potential of construction materials industry enterprises	350
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna	
Jahon savdo tashkiloti doirasida to'qimachilik mahsulotlarining xalqaro savdosi	356
Nurboyev Jaloliddin Mamadiyevich, Abduvohidov Behzod	
Farg'ona vodiysida turizm xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari tahlili	361
Mamatqulov Zarifbek Sharifjonovich	
Qishloq xo'jaligida investitsiya faoliyatini moliyalashtirishni takomillashtirish chora-tadbirlari	366
Ko'chqarov Fayzullo Abdujabborovich	
Tarkibiy o'zgarishlar sharoitlarida xo'jalik yurituvchi subyektlarda investitsiyalarni faollashtirish	376
M.J.Nabiyeva	
O'zbekistonda aholi omonatlari va ularni kafolatlash tizimi	382
Xakimov Zohid Norbo'tayevich	

Взаимодействие образования и бизнеса с элементами дуального образования	389
Баходурова Сулхия Азизхожаевна, Акрамова Зарринахон Башировна, Ли Марина Рудольфовна, Ромашкин Роман Анатольевич, Мухтарова Доната Равshanбековна	
O'zbekistonda yashirin iqtisodiyot darajasini qisqartirishda samarali yondoshuv.....	396
Bobojonov Azimjon Akmal o'g'li	
To'qimachilik sanoati korxonalarida innovatsion rivojlanish strategiyalarini takomillashtirish zaruriyati.....	403
Sarimsafov Doniyor Xomidovich	
Xorazm viloyatida hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasini baholash	409
Madraximov Kaxramon Egamberganovich	
O'zbekistonda aholini uy-joy bilan ta'minlashdagi murakkabliklar va ularning yechimlari.....	414
Xannarov Komiljon Karimovich	
Elektron hukumatdan smart hukumatga	419
Abidov Abdujabbar Abduxamidovich	
Tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlanishi va samaradorligining nazariy-uslubiy asoslar	426
Axtova Shahnoza	
O'zbekistonda banklar faoliyatini tartibga solishning zamonaviy mexanizmlari	432
Abdullaev Suyun Artikovich	
Raqamli transformatsiya va hududlarning inklyuziv iqtisodiy o'sishini ta'minlash yo'llari.....	436
Zokirova Bahora Zokir qizi	
Market research strategies in the global tech industry: a comparative study of apple, samsung, and huawei	440
Abbos Ruzmamatov	
Strategic analysis of innovation development in manufacturing enterprises: approaches, challenges, and future perspectives.....	444
Musayeva Shoirazimovna	
Kichik biznes subyektlarini raqobatbardoshligini oshirishda moliyalashtirish texnologiyasi	452
Axmedov Oybek Turgunpulatovich	
Boshqarish jarayonlarini samaradorligini oshirish orqali iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash	459
Xojamurodov Asqarjon Jalolovich, Usmonov Suxrob Zayniddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyotda axborot texnologiyalarining o'rni: amalga oshirish imkoniyatlari va kelajak istiqbollari	469
Kurbanov Farrux Uktamovich	
Kichik biznes uchun investitsion muhit jozibadorligining ko'rsatkichlari tahlili	469
Jurayev Elyorbek Sobirjon o'g'li, Nabiyeva Muhabbat Djabirxanovna	
Fiskal va monetar siyosatni muvofiqlashtirishda inflyatsiya ko'rsatkichining ekonometrik tahlili	475
Hakimov Hakimjon Abdullo o'g'li	
Bandlikni ta'minlashning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish	479
Karimjonov Muhammadrasul To'liqinjon o'g'li	
O'zbekiston mintaqalarida turizmni rivojlantirishni boshqarishda davlat-xususiy sherikligi mexanizmidan foydalanishning konseptual modelini ishlab chiqish	485
Mamayusupova Dilovarxon Begmatovna	
O'zbekiston mintaqalarida turizmni rivojlantirishni boshqarishda davlat-xususiy sherikligi mexanizmidan foydalanishning konseptual modelini ishlab chiqish	485
Mamayusupova Dilovarxon Begmatovna	
Аутсорсинг и рост сферы услуг: воздействие на занятость (практика США)	494
Назаров Зиёвуддин Шарофиддинович	
Restoran xizmatlari sohasi ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirishda marketingning zamonaviy konsepsiyalarini qo'llash.....	501
Ibodov Kamoliddin Mamatqulovich	
The revenue manager in the hospitality industry	507
Kalandarova Gulnoza	

Davlat moliyaviy nazoratini joriy etilishi bo'yicha ayrim xorijiy davlatlar tajribalari	510
B.Turabov	
Barqaror rivojlanishni ta'minlashning hududiy xususiyatlari.....	517
Baxtiyorova Dildora	
Elektr energiyasi samaradorligini yaxshilashga innovatsion va strategik yondashuvlar.....	521
Doliyev Shoxabbos Qulmurot o'g'li	
Don maxsulotlari sifat ko'rsatkichlariga sovuq konditsionerlash tizimini samaradorligini tahlil qilish	525
Yusupov Azamat Alijonovich, Akramova Gulhayo Abidovna	
O'zbekistonda tijorat banklarini rivojlantirish va transformatsiya qilish istiqbollari	532
Mutalova Mohira	
Optimizing crisis-handling mechanisms in commercial banks	537
Muydinov Muhammadsardor Abdukayum ugli	
Ochiq bank (open banking) faoliyatining xalqaro tajribasi va o'zbekistonda qo'llanilishi	541
Xoshimov Elmurod Abdusattorovich, Abduvahobov Shohruh Xolmo'min o'g'li	
Mikrosug'urtaning kichik biznes risklarini sug'urtalashning innovatsion mexanizmi sifatidagi ahamiyati	549
Tuxtamishev Shodimurod Qurbonboyevich	
Agroklastarlarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish	553
Topildiev Soxibjon Raximjonovich, Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna	
Econometric analysis and adjustment of agricultural production processes.....	563
Makhambetova Uringul	
The importance of investing investment in fixed capital.....	568
Sindarov Sherzod Egamberdiyevich, Ruzimatov Sanjarbek Qosimjon ugli	
Kichik biznes iqtisodiy samaradorligini oshirishda kasanachilik va mahalliy yetkazib beruvchilarni rivojlantirish	573
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlari bozorining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	577
Zaidov Islom Ibragimjonovich	
Respublika iqtisodiyotining innovatsion salohiyati va undan foydalanish.....	583
Olchinboyev Otabek Abdusamad o'g'li	
Математическое моделирование забойки при использовании вв с экспоненциальным внешнем воздействием	587
Джураева Нодира Мурадullaевна	
Kichik biznes subyektlari faoliyatini moliyaviy ta'minoti masalalari.....	593
Aymurzaeva Gulnaz Puxarbaevna	
Logistika harajatlarini optimallashtirish shartlari.....	598
N.B. Shanazarova	
G'o'zaning yangi tizmalari tolasining sifat ko'rsatkichlari	603
X.A.Boltabaev, X.A.Mamadjonov	
Aholi turmush darajasi baholashda daromadlarning ahamiyati	607
Tursunov Farxod Baxodir o'g'li, Qambarov Bahriddin Panji o'g'li	
Xodimlar bilan hisob-kitoblar hisobining nazariy va normativ-huquqiy asoslari.....	618
Ametova Nasiba Danilovna	
Nodavlat notijorat tashkilotlar boshqaruvida zaifliklar	622
Odilbekova Dilnoza Murataliyevna	
Respublika iqtisodiyotida oziq-ovqat sanoatini rivojlanish tendensiyalari	626
Baxritdinov Sherzodbek Bahodirovich	
Qurilish materiallari sanoati korxonalari raqobatbardoshligini oshirishning xorijiy ilg'or davlatlar tajribasi	631
Qaxxorov Shoxruxbek Shavkatjon o'g'li	
Порядок аудита лизинговых операций	636
Турсунов Улугбек Сативолдиевич	

Fond bozorida aksiyalar muomalasi tahlili.....	641
Quvondiqov Muhammad Quvondiqovich	
Низкоуглеродное развитие: ключевой фактор устойчивого развития в узбекистане и мировом контексте	646
Исламов Шохзод Шухрат ўғли	
Устойчивое управление ресурсами: роль государственного управления, квоты на природные ресурсы и производительности энергии.....	653
Ибрагимов Захид Тахирович	
Milliy iqtisodiyotda sanoat korxonalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash va rivojlantirish usullari.....	661
Yuldashev Fozil Turapovich	
Food security problems.....	667
Shukurov Tohirjon Izzatullo o'g'li	
Waste management in the dairy industry	669
Shukurov Izzatullo Khikmatullaevich	
Sanoat korxonalariga kiritilgan investitsiyalar samaradorligining ilmiy-nazariy asoslari	675
Feruza Hojiqulova Dona qizi	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini eksport salohiyatini oshirishda vujudga kelayotgan muammolar va ularning yechimlari	683
Yuldasheva Dildora Kamiljan qizi	
O'zbekistonda budjet tashkilotlarida moliyaviy nazoratini olib borishning ustuvor yo'llari	687
Alxanova Feruza Faxritdinovna	
O'zbekistonda davlat xaridlari tizimini takomillashtirish.....	691
Shermatov G'ofurjon G'ulamovich, Mamasoliev Abrorbek Abdug'ani o'g'li	
Kichik tadbirkorlik tarkibiy tuzilmasi takomillashuvida tarmoq bo'yicha ixtisoslashuv jarayonlarining ahamiyati va ularning rivojlanganlik darajasiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar	696
Sharipov Kuvondik Baxtiyorovich	
Raqamli platformalar orqali yashil mahsulotlar va xizmatlarni rivojlantirish	709
Nurmetova Muyassar Jumanazarovna	
Development and practical application of financial security indicators at the regional level: The case of Uzbekistan	715
Elmurodov Shohzod Shavkatovich	
Boshqaruv psixologiyasining terminologik tahlili va semantik xususiyatlari	720
Norboyeva Dilafruz Jumaqulovna	
Mintaqa ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga kiritilgan investitsiyalarning iqtisodiy-statistik tahlili.....	724
Tursunpulat Davronovich Maxmudov	
Paxta-to'qimachilik klasterlar mahsulotlar eksportini motivatsiyalash mexanizmini takomillashtirish	730
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Yashil iqtisodiyotni rivojlantirish huquqiy kafolatlari	735
Usmonov Shavkatjon Shukurovich	
Nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning amaliy jihatlari.....	744
Muslitdinov Nodir Xojievich	
Korxonalarda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini joriy etish sharoitida strategik loyixa boshqaruvi.....	750
Orifali Samandarovich Tursunov, Xalilov Jaxangir Jalolovich	
Globallashuv sharoitida jahon iqtisodiyoti va xalqaro fond bozori holati tahlili	756
Shamsiev O'ktam Sayfitdinovich	
Qishloq xo'jaligi korxonalari innovasion faoliyatini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash yo'llari.....	764
Shaniyazova Zamira Oralbaevna	

Raqamli transformasiya jarayonlarining bank xizmatlari sifati va xavfsizligini oshirishga ta'siri.....	772
Qodirov Bekzod Xushnud o'g'li	
Tijorat banklari ipoteka xizmatini raqamlashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	776
Jabbarov Majidbek Erzodovich	
Fermer xo'jaliklari faoliyati samaradorligini statistik usullarda baholash.....	780
Murodov Jahongir Choriyevich	
Sanoat korxonalarida moliyaviy barqarorlik, ularni hisoblash va oshirish yo'llari.....	784
Makhkamova Shakhruza Bahodir qizi	
O'zbekistonda tadbirkorlik salohiyatini rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar.....	788
G'ofurjon Shermatov G'ulamovich, Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tannarxni pasaytirishda ish vaqtidan samarali foydalanish va mehnat sig'imi tahlili.....	794
Xamidova S.Ya.	
Umumta'lim muassasalari xarajatlarini moliyalashtirish mexanizmini takomillashtirish.....	799
Ummatov Avaz Muydinovich	
O'zbekiston respublikasi qishloq xo'jaligi tarmog'idagi tarkibiy-tuzilmaviy o'zgarishlarni statistik baholash.....	803
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
Measures for the development of tourism infrastructure in Uzbekistan.....	813
Khallieva Nargiza Rozikovna	
Turizm da raqamli texnologiyalarni qo'llash bo'yicha jaxon tajribasi.....	820
Jalolov Otabek Oybek o'g'li	
Формирование страхового бизнеса как стратегического сектора экономики.....	826
Тулаев Дилшод Юсуфович	
Особенности использования инструментов монетарной политики в зарубежных странах.....	831
Шомуродов Равшан Турсункулович	
Некоторые аспекты технологического развития в современной экономике.....	839
Ахмедов К.	
Формирование конкурентоспособных профессионалов для рынка.....	842
Ишимбаев Рафаэль Наильевич	
Влияние инвестиций на оценку эффективности использования интеллектуального капитала.....	848
Муртазаев Ардашер Зафар угли	
Navoiy viloyatida kichik biznes faoliyatini rivojlantirish holatini statistik bashorat qilish.....	853
Xushvaqova Durdona Islom qizi	
Foreign trade liberalization and its impact on a country's economic growth (in the case of countries).....	860
Sirajiddinov Nishanbay, Norkobilov Akobir	
Samarqand viloyati xizmat ko'rsatish sohasida kichik tadbirkorlik subyektlari faoliyatining rivojlanish holati tahlili.....	871
Umirov Islombek Furkatovich, Ozodxonov Islombek Zarifxon o'g'li, Turaqulov Ulug'bek Shovkat o'g'li	
O'zbekistonning jahon savdo tashkilotiga qoshilishi natijasida xom ashyolar importining yengillashishi va mahsulotga ketadigan xarajatlarning kamayishi masalalari.....	880
Z.K. Xashimova	
Yengil sanoat korxonalarining samaradorligini ekonometrik modellashtirish.....	885
Musurmonova Mahbuba Omonovna	
Yuqori malakali kadrlar tayyorlash samaradorligi iqtisodiy-statistik tahlili.....	892
Zaripova Mukaddas Djumayozovna	
Xususi kredit – kreditning zamonaviy turi sifatida.....	902
Sharbat Abdullaeva, Abdullaev Sardor Atxam o'g'li	

Jahon iqtisodiyotida yuzaga kelgan megatrendlarning o'zbekistonning tashqi savdo munosabatlariga ta'siri.....	907
Yangibaeva Dilafruz Polat qizi	
Issues of reflection of financial results in reports and improvement of audit	912
Muhammedova Dilfuza Anvarovna, Shukurov Farrux Shuxrat o'g'li	
Paxta-to'qimachilik klasterlar mahsulotlar eksportini motivatsiyalash mexanizmini takomillashtirish.....	918
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Mamlakatimizda uy xo'jaliklari iqtisodiy faolligini oshirishning ustuvor yo'nalishlari	918
Abdullayev S.A.	
Etnografik turizm samaradorligini oshirishda xorij tajribasini qo'llash	922
Xakimov Dilyor Zafarovich	
Davlat muassasalarida inson resurslaridan foydalanish samaradorligining statistik tadqiqi	930
Xusanova Muxsina Kasimovna	
Raqamli marketing va barqaror strategiyalar orqali mintaqaviy investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish: AHP asosidagi tahlil	937
Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna	
Sanoat korxonalarida iqtisodiy salohiyatni rivojlantirishda qo'laniladigan strategiyalar	943
Turaboyev Ibroxim Ismoil o'g'li	
Innovatsion faoliyatni rivojlantirishning davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi.....	948
Maxmudov Abrorxon Axmadxonovich	
Issues of strategic planning in industrial enterprises.....	952
Ibragimov Isroil Usmanovich	
Sanoat korxonalarida tejamkor texnologiyalarni joriy qilishning iqtisodiy samaradorligi.....	958
Xakimov Umarxon Rustamjon o'g'li	
Цифровая экономика: концептуальные основы и ее влияние на трансформация рынка труда.....	962
Магруппов Азиз Юлдашевич	
Taraqqiyot strategiyasi va ma'muriy islohotlarning keyingi bosqichlari.....	971
Abdulla Abdukadirov	
Экономический эффект от внедрения международных образовательных стандартов в узбекистане	977
Олимова Бахора Шухратовна	
Ijtimoiy xizmatlat sohasini rivojlanish tendentsiyalari va davlat-xususiy sherikligini samarali shakllantirish mexanizmlari	981
Y.M.Xalikov	
Qurilish materiallari ishlab chiqarilishida kimyo sanoatining o'rni.....	988
Usmanov Baxtiyor Xusanboyevich	
Hududiy sanoatni rivojlantirishning ahamiyati va uning salohiyatini belgilovchi omillar	994
Choriyev Tolib A'zamovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida banklar faoliyatini innovatsion rivojlantirishning institutsional asoslari.....	999
Qosimova Mohigul Abduhamidovna	
Tasvirlarni intellektuallashtirishda filtrlash jarayoni va baholash algoritmlari	1004
Norboyeva Nafisa	
Model of application of the integrated report on the organisation's human capital in management accounting	1009
Ochilov Olmos Ikrom ugli	
To'qimachilik tarmog'ini iqtisodiy rivojlantirishda asosiy ko'rsatkichlarini modellashtirish va prognozlash yo'nalishlari.....	1018
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
O'zbekiston-Yaponiya yashil iqtisodiyoti sharoitida turizm soxasi bo'yicha xamkorlik.....	1023
Dadaxanov Shuxrat Abdumalikovich	

Изменение климата и зеленая экономика: стратегии и меры в узбекистане	1027
Хусаинов Равшан Рахимович, Ибрагимова Камола Саидбариевна	
O'zbekiston Respublikasining barqaror rivojlanishi: investisiya faoliyatining ustuvor yo'nalishlari	1033
Ochilov Akram Odilovich, Rahmonova Durdona Hasan qizi	
Xalqaro standartlar asosida ishlab chiqarish xarajatlarini hisobga olish	1040
Xamidova S.Y.	
Tijorat banklari tomonidan aholiga ko'rsatiladigan xizmatlarni takomillashtirish.....	1040
Rajabov S.	
Проблемы микрокредитования малого бизнеса и кредитная поддержка частного предпринимательства в республике Узбекистан	1045
Сохибов Ж.Т.	
Эмоциональный интеллект и его влияние на эффективность принятия решений лидерами.....	1049
Юлдашева Камола Касымджановна	
Sanoat korxnalarini investitsion jozibadorligini aniqlash usullari	1055
Anafiyayev Abdurashid Mamasidiqovich	
Tijorat banklari investitsion jozibadorligini oshirishda dividend siyosatining o'rni.....	1060
Azimjon Abdiraxmonov	
Mahalliy soliqlar va ularning iqtisodiy ahamiyati, soliq bazasini kengaytirish va soliq madaniyatini oshirishning nazariy asoslari	1065
Ravshanov Xurshid Akramovich	
Banklar samaradorligi va kapital yetarliclik ko'rsatkichi riski o'rtasidagi bog'liqlik tahlili.....	1069
Xoldorov Sardor Umarovich	
Управление процессом снижения транзакционных издержек в условиях экологизации экономики	1075
Ходжаева Нодирахон Абдурашидовна	
Oziq-ovqat mahsulotlari bozorida yashil marketing strategiyasini qo'llash.....	1078
Po'latova Shahnoza Abdirashitovna	
Agriculture cooperative models	1082
Qo'ldosheva Gulnozaxon Shukurjon qizi	
Iqtisodiy mutanosiblik va uni ta'minlashning ayrim nazariy masalalari.....	1086
Murtazayev Isabek Bazarbayevich	
Biohududlar yashil maqsadlarga erishish yo'lidagi ahamiyati	1094
Galimova Firuza, Dexkanova Nilufar	
MDH mintaqasida transport sohasidagi hamkorlikni rivojlantirishda EOII transport integratsiyasining tashqi omillari va xavflari.....	1099
Xo'jayev Fazliddin Elmurodovich	
O'zbekistonda kichik biznes subyektlarining eksport faoliyatini moliyalashtirish mexanizmlari	1103
Abdumo'minov Axrorjon Axatjonovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda transport tizimini o'rni	1107
Abduraxmanova Muqaddas Toxtasinovna	
Korxonada marketingning strategik ahamiyati	1113
Egamberdiyev Muzaffar	
Jismoniy shaxslarni kreditlash jarayonlarini takomillashtirish.....	1116
Jurayeva Sevara Zakirovna	
Assessing the effects of GDP expansion on environmental degradation in uzbekistan	1122
Muhammad Eid Balbaa	
Innovation jarayonlarni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy jihatlari.....	1132
To'g'onov Ibrohimxo'ja Otaxo'ja o'gli	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasida nomoddiy aktivlar hisobi va uni takomillashtirish masalalari	1137
Ishankulov Izzatilla Nurillayevich	

The impact of agricultural production on food security in Uzbekistan in the coming years.....	1142
Saydullayev Abbos, Khudoyberdiyev Diyorbek	
Mintaqaviy agrosanoat majmuasida klasterlashning holatini o'rganish va baholashga ilmiy-uslubiy yondashuvlarni tizimlashtirish.....	1148
A.Ch.Boboyev, M.O.Shamsiyeva	
Hududiy barqaror rivojlanishning nazariy asoslari.....	1153
Nazarov Nazirjon Narzilloevich, Umarov Oqil Omiljonovich	
"Asosiy kapitalning iqtisodiy mohiyati, uni tashkil etish va moliyalashtirishning nazariy asoslari"	1158
Zoxidov Tohirjon Mirzfar o'g'li	
Асимптотические свойства момента останова в последовательном оценивании	1162
Турсунов Гафур Таирович	
Qimmatli qog'orlar bozorini raqamlashtirishda tijorat banklarining o'rni.....	1169
Abdukayumov Abduvaxid Abduvasikovich	
Tijorat banklari tomonidan to'lovga layoqatlilikni baholashning o'ziga xos xususiyatlari	1175
Adashaliyev Baxtiyorjon Valisher o'g'li	
Цифровые технологии как драйверы улучшения финансовой оценки предприятий.....	1181
Юсупов Файзулла Якубович	
Qishloq xo'jaligi samaradorligini oshirishda logistikaning zaruriyati va ilmiy asoslari.....	1190
Abdirashidov Temurbek Abdirashid o'g'li	
To'qimachilik sanoati tarmog'ida innovatsion klasterlarni boshqarish mexanizmi	1194
Muminova Elnorakhon Abduakrimovna	
Milliy iqtisodiyotni innovation rivojlantirish asosida barqaror iqtisodiy o'sishni taminlash	1201
Fayzieva Nilufar Shuxrat qizi	
Пути совершенствования практики управления государственным внешним долгом.....	1206
Бобакулов Тулкин Ибодуллаевич, Расулова Саида Талатовна	
Moliyaviy pufak xavfi indeksi va uni tijorat banklari faoliyatiga ta'sirini baholash	1210
Botirov Islombek Ulug'bek o'g'li	
Ta'lim oluvchilar kognitiv faolligini rivojlanishiga ta'sir etuvchi o'ziga xos jihatlari.....	1215
Panjiyev Maqsud Aliqulovich	
O'zbekistonda tarmoqlararo klasterlar samaradorligini baholashning o'ziga xos xususiyatlari	1219
Sharipova Zulayho Abdirimovna	
Пути развития фондового рынка на основе цифровых технологий.....	1124
Шукурова Луиза Баратовна, Эшдавлатов Боймурод Соатович	
Riskka asoslangan ichki audit o'tkazishning iqtisodiy mazmuni hamda tashkil etish muammolari	1228
Asfandiyorova Shakina Rustam qizi	
Anoat klasterlarining shakllanishi va rivojlanishi	1231
Saidaxmedov Nemat Hamidovich	
Servis sohasida kichik korxonalar faoliyati samaradorligini oshirish va ularning mezonlari	1237
Umirov Islombek Furkatovich, Xurramov Shohjahon Abror o'g'li, Muhammadiyev Humoyun Omon o'g'li, Nishonov Ayubxon Isroiljon o'g'li	
Raqamli texnologiyalarning agrar soha rivojiga ta'siri: xorij tajribasi.....	1244
Mambetnazarov Bakhit Bisenbayevich	
Sog'lomlashtirish turizmi faoliyatining boshqaruv samaradorligi: boshqaruv strategiyasi va uning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari	1248
G'ofurov Azizbek Umarjonovich	
O'zbekiston Respublikasida yuk avtomobillari transport xizmatlari ko'rsatish tizimini rivojlantirishning ilmiy-uslubiy asoslari.....	1253
Ishonkulova Feruza Asatovna	
Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish – yuqori iqtisodiy o'sish omili sifatida	1257
Muminova Elnorakhon Abduakrimovna, Jo'rayev Asadbek Anvarjon o'g'li	

Korxonalar daromadiga ta'sir qiluvchi risklarni boshqarish asoslarini takomillashtirish Sa'dullayev Oybek Turdiali o'g'li	1263
Aholini ish bilan ta'minlashning ijtimoiy – iqtisodiy va huquqiy mexanizmlarini takomillashtirish Zufarova Gulmira Abduxalilovna	1268
Strategik menejment yondashuvlari asosida oliy ta'lim tizimi boshqaruvining xorijiy davlatlar tajribasi..... Avezova Shaxnoza Maxmudjonovna, Po'lotov Shoxrux Shavkatovich	1272
Uzoq muddatli aktivlarga amortizatsiya hisoblash usullari..... Xamdamova Ra'no Bahodir qizi, Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	1278
Iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va uning afzalliklari..... Mirzarayimova Feruza Zokirjon qizi, Levakov Izzatulla Nematillayevich	1284
Tijorat banklarining aktiv operatsiyalari risklarini ekonometrik baholash..... Raxmanov Mexridin Sindarovich	1288
Mechanisms of production management within the framework of the strategy of Uzbekistan Ziyayeva M.M.	1293
Sustainable development priorities and ensuring environmental sustainability: prospects for Uzbekistan..... Seitova Leila Pulatovna	1297
Davlat dasturlarining ijrosi samaradorligini oshirishda samaradorlik auditining rolini oshirish istiqbollari..... Behzod Shamsiddinovich Mirzoev	1303
Mintaqa xalq hunarmandchilikni rivojlantirish orqali aholi bandligini ta'minlashning tahlili..... Norqobilova Feruza Abduhomidovna	1310
Qoraqalpog'iston respublikasida turistik xizmatlar bozorini rivojlantirishning iqtisodiy ahamiyati..... Kusekeev Bayram Kallibekovich	1314
Korxonalarda kadrlar siyosati va mehnatni tashkil etish..... Obidxonov Javoxirxon Avaxonovich	1319
Qoraqalpog'iston Respublikasi sharoitida kunjut yetishtirishni ekonometrik modelashtirish va iqtisodiy samaradorligini oshirish istiqbollari..... Otemisov Sharapat Jangabayevich	1324
Mamlakat iqtisodiy xavfsizligini taminlashda oziq-ovqat xavfsizligining o'rni (O'zbekiston Respublikasi misolida)..... Hamidov Mahmudjon Abdug'affor o'g'li, Mamasoliyeva Maktuba Axmadullayevna	1332
Pul aylanmasi mexanizmini amaliy asoslarini takomillashtirish..... Gadoyev So'hrob Jumakulovich	1338
Inson kapitali iqtisodiy kategoriya sifatida mohiyatini va unda ta'limni o'rni..... Abduraxmanov Kamoliddin Batirovich	1345
The role of introduction of the concept "economic production" in industrial enterprises in the development of small business..... Kamilova Anora Nasirovna	1351
O'zbekistonda vakolatli iqtisodiy operatorlar faoliyatini tartibga solish mexanizmlarini takomillashtirish Yo'ldoshev Jasurbek Baxtiyor o'g'li	1355
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida kichik sanoat zonalari faoliyati samaradorligini baholashning ilmiy-uslubiy asoslari..... Shodmonqulov Kamoliddin Murodillaevich	1360
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning zamonaviy imkoniyatlari Isakov Janabay Yakypbaevich	1364
Investitsion salohiyat tushunchasi va uni boshqarishning zarurligi To'raev Jasurali To'raevich	1375
Samarali boshqaruv strategiyalarini shakllantirishda energiya sarfini optimallashtirish usullari Xamdamova Gavxar Absamatovna	1379

Banklarga zamonaviy xizmat turlarini joriy etishda infratuzilmaning roli	1385
Umarova Malika Baxtiyarovna	
Turistik korxonalar raqobatbardoshligi mohiyati	1391
Mahamadova Muslimaxon Muzaffar qizi	
Tijorat banklarida innovasion faoliyatni rivojlantirish strategiyasining asosiy yo'nalishlari	1394
Rahmanov Zafar Yashinovich	
O'zbekiston yashil iqtisodiyotga o'tish yo'lida: barqaror rivojlanish va energiya samaradorligi.....	1398
Nabiyev Olimjon Abdusalomovich	
Ishsizlikda gender tengsizligini aniqlash metodologiyasini takomillashtirish	1403
Oxunova Oygul Usmonjon qizi	
"O'zbekneftgaz" AJ korxonalari kiritilayotgan investisiyalarning iqtisodiy ko'rsatkichlarini tahlili	1409
Yuldoshev Sobir Fayzullaevich	
Сотрудничество таможи с промышленностью: новый взгляд на обеспечение глобальной безопасности и экономической стабильности	1414
Муратова Шохиста Ниматуллаевна	
Agrar sohada kadrlar salohiyatining ishlab chiqarish samaradorligiga ta'siri	1420
Boltayev Nazarbek Narzullayevich	
Влияние туризма на рост экспорта текстильной продукции	1426
Сулейманова Шоира Алавахановна	
Moliyaviy tizimda xavfsizlikni ta'minlash amaliyotini takomillashtirish masalalari.....	1432
Akbarov Behzodxon Ulug'bek o'g'li	
The revenue manager in the hospitality industry	1441
Kalandarova Gulnoza	
The improvement of funding business operations for the local enterprises in the Republic of Uzbekistan through issuing financial securities by means of the Tashkent Stock Exchange.....	1445
Abduganiev Abdulaziz	
Milliy iqtisodiyotimizga qimmatli qog'ozlar bozori orqali investitsiyalarni jalb etish yo'llari.....	1449
Rahimov Jasur To'liqin o'g'li	
O'zbekiston turizm industriyasida ekoturizm iyerarxiyasi: yuqori iqtisodiyot – jamoaga asoslangan ekologik tiklanish.....	1454
Vayskulov Ramazon, Xushvaqto'v Ramziddin, Turayev Javohir	
Роль и значение сферы туризма в переходе к зеленой экономике в Республике Узбекистан.....	1459
Саломов Фаррух Комил Угли	
Tijorat banklari rahbarlarining iqtisodiy komretentligini shakllantirish va xodimlarini boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari.....	1464
Nigmatova Gulnora Nurxanbetovna	
Обесценение активов по МСФО	1469
Якубова Дилфуза Тургуновна	
Barqaror raqamli turizmning rivojlanish modellari: zamonaviy yondashuvlar va istiqbolli strategiyalar	1474
Shirinova Madina Murod qizi, Kaxorov Azamat Abdulloyevich	
Tadbirkorlik faoliyati iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	1481
Akbarov Abdulhamid Akmal o'g'li, Ahrorqulov Jonibek Otabek o'g'li	
Turkiy davlatlar tashkilotining iqtisodiy salohiyati	1486
Abduraxmonov Farxod Abdufarmonovich	
Sanoat korxonalarida mahsulotlar eksportining iqtisodiy mexanizmlari va xorijiy tajribasi	1491
Akramova Zuhaxon Baxtiyorjon qizi	
Paxta tozalash korxonalarida pnevmotransport tizimida paxta xomashyosining shikastlanishini aniqlovchi qurilmaning matematik model asosida amaliy tadqiq etish	1496
Boltabayev Bekzod Egamberdiyevich	

Inklyuziv turizm destinatsiyalarini shakllantirishning institutsional asoslari va boshqaruv modellari	1502
Bekzod Sherzodovich Sharipov	
Ishsizlarni rasmiy ish bilan bandligini ta'minlashning yangi usullarini ishlab chiqish imkoniyatlari.....	1509
Farhod Bagibekovich Xalimbetov	
Mintaqa investitsion jozibadorligiga ta'sir etuvchi omillarni sotsiologik o'rganish va baholash	1513
J.A.Ismatullaev, A.Q.Do'lanov	
Marketingda sun'iy intellektdan foydalanish samaradorligi	1519
Tohirov Sharofiddin Utkir O'g'li, Umarov Abdulaziz Abdulatib o'g'li, Yuldashev Abduxakim Abdukarimovich	
Davlat xaridlari tizimi shaffofligini oshirish orqali tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash yo'nalishlari	1523
O'roqov Uchqun Yunusovich, Hayitmurodov Samarbek Sanjar o'g'li	
Raqamli yevro va uning rivojlanish bosqichlari	1528
Tursunova I.X, Alimardonov E.D	
O'zbekistonda barqaror biznesni rivojlantirish.....	1531
Nuraliyeva Komila	
Rivojlangan mamlakatlarda investitsiyalarni jalb qilish – iqtisodiy taraqqiyotning muhim omili.....	1536
Maxmudxodjaev Avaz Yunusjonovich	
O'zini o'zi band qilishni soliqlar vositasida tartibga solish va rag'batlantirishni takomillashtirish masalalari	1540
Ruziev G'anisher Usarovich	
Роль цифровой трансформации в развитии человеческого капитала: новые возможности для узбекистана	1547
Джультатова Светлана Рахматовна	
Sug'urtada anderrayting xizmatini tashkil etishni nazariy asoslari	1554
Mirzoyev Sayfullo Fayzulloyevich	
Экономическая эффективность оценки жилой недвижимости.....	1559
Суюнов Бехзод Абдумаджитович	
Klaster korxonalariga investitsiyalarni jalb etish	1563
Karimova Nilufar Sadriddin qizi	
Оценка способности отраслей легкой промышленности региона сохранять устойчивость в условиях конкурентной борьбы.....	1567
Рахмонов Хуршид Хайриiddinovich	
Investitsiya loyihalari samaradorligini baholash va monitoringini tashkil etish yo'nalishlari	1574
Ochildiyeva Naima Mengziya qizi, Ollokulova Feruza Mansurovna	
Integratsiya va ekologik maqsadlar: iqtisodiy hamkorlik va barqaror rivojlanish orasidagi bog'liqlik tahlili.....	1579
Akmal Alisher O'g'li Abdujabborov	
Buxoro shahri mehmonxonalarida inklyuziv turizm uchun yaratilgan shart-sharoitlar va ularni rivojlantirish yo'nalishlari	1583
Abror Turobovich Jo'rayev, Istamxo'ja Olimovich Davronov	
Real sektor korxonalarida mahsulot tannarxini tahlil qilish va uni minimallashtirish.....	1588
Xudoyqulov Iloxom Jovmart o'g'li	
The main role of electronic document exchange technologies in the digitization of the economy in Uzbekistan and their development directions.....	1593
Sherali Toshniyozov	
Prospects of digital bank development in Uzbekistan.....	1598
Ziyadullayev Zuxriddin	
O'zbekiston Respublikasining innovatsion ko'rsatkichlarini korrelyatsion regression taxlili	1603
Abdullayev Bahodir Abdug'affarovich	

Innovasion boshqaruvning ilg'or xorijiy tajribalari.....	1611
Yusupova Jamila Karamatdinovna	
Biriktirilgan va tartibga soluvchi soliqlarning muvofiqligini ta'minlash orqali mahalliy budjetlar moliyaviy barqarorligini ta'minlash mexanizmini takomillashtirish.....	1615
Turopova Nigora Xolmurod qizi	
Nonparametric sequential point estimation of an unknown characteristic function.....	1621
Rakhimova Gulnoza Gafurovna	
Оценка потенциала инноваций и цифровизации для повышения конкурентоспособности газовой отрасли в Узбекистане	1629
Хамитов Фахри Махмуд угли	
Aksiyadorlik jamiyatlarida soliqlarni rejalashtirish metodologiyasining bazaviy komponentlarini baholash.....	1634
Shermayev Akbar Aqmirzayevich	
Mahalliy budjetlarning moliyaviy faoliyatini amalga oshirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	1639
Inogamov Xayot Ilyasovich	
Oliy ta'lim myassasalarida innovasion menejment strategiyalarini ishlab chiqish va joriy etishning nazariy asoslari.....	1644
Pulatova Dildora	
ECG signallarini tahlil qilish uchun yangi texnikalar.....	1649
Uzoqov Farxod G'afforovich	
Neft shlamlaridan iqtisodiy samarador ikkilamchi xom ashyo olishning tahlili.....	1657
Ochilov Abduraxim Abdurasulovich, O'rinov Xurshidjon Xayriddin o'g'li, Uzakbaev Kamal Axmet uli	
Oilaviy tadbirkorlik va hunarmandchilikni mahallalarda yuritilish holati.....	1662
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna	
Tadbirkorlik subyektlarini innovatsion faoliyatini rag'batlantirish va rivojlantirish.....	1666
Daniyarov Kuatbay Dauirxanovich	
Korxonalar raqobatbardoshligini baholash.....	1670
Jalilov Bahrom Sotiboldiyevich	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini soliq mexanizmlari orqali rag'batlantirishning amaliy jihatlari	1674
Ergashev Otamurod Tashtemirovich	
Qurilish sanoati korxonalarida boshqaruvning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish.....	1679
Utarov Doniyorbek G'ayratbek o'g'li, Saidov Mash'al Samadovich	
Barqaror rivojlanish va mintaqalar ijtimoiy-ekologik holati bilan bog'liq tahlillar	1683
Komilova Nilufar Karshiboyevna	
Стратегическое планирование и прогнозирование экономики Узбекистана.....	1692
Тохиоров Талъат Олимжонович	
Tijorat banklarini tizimi barqarorligi ta'minlovchi aktivlarining prognozi.....	1700
N.Q. Xolov	
Synthesizing System Analysis, Mathematical, and Econometric Modeling to Foster Sustainable Development and Environmental Preservation: A Pathway to Enhancing Happiness and Social Capital.....	1704
Ostonaqulova Gulsarakhon Mukhammadyoqub kizi	
Диверсификация услуг в сельской местности в условиях цифровой экономики	1711
Халимов Шахбоз Халимович	
Kavar (capparis spinosa L.) o'simligining rivojlanish davrlarini mevasining sifat ko'rsatkichlariga ta'siri.....	1716
Merganov Avazxon Turgunovich	
Содействие занятости в сельских районах в целях сокращения масштабов бедности.....	1719
Умирзокова Мухаббат Исмаджон кизи	
O'zbekistonda yo'llarning sifatini oshirgan holda investitsiyalarni jalb qilish asoslari	1723
Raximov Dilshodjon	
O'zbekistonda tadbirkorlikni innovatsion rivojlantirish holatining iqtisodiy tahlili	1727
Begmatova Shaxnoza Adxamovna	

Innovatsion faoliyatni moliyalashtirish.....	1736
Shamansurova Zilola Abduvahitovna	
Agrar sektorning iqtisodiyotda tutgan o'рни va o'ziga xos jihatlari	1743
Utanov Bunyod Kuvandikovich	
O'zbekistonda ko'chmas mulk hamda baholash xizmatlari bozorining rivojlanish holati.....	1747
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich	
O'zbekistonning eksportga yo'naltirilgan tarmoqlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish yo'llari	1757
Saparbayev Abat Amanbayevich	
Asosiy vositalar holati tahlilining nazariy asoslarini muhim jihatlari.....	1761
Nurmanov Yarkin Anorboyevich	
Qamrov darajasi past bo'lgan hududlarda maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini moliyalashtirish samaradorligini oshirish yo'llari.....	1765
Nasurova Kamolaxon Ravshanovna	
Aksiyadorlik jamiyatlarida qimmatli qog'ozlar auditini xalqaro standartlar asosida tekshirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	1771
Rashidov Abror Ro'zimurod o'g'li	
Turistik talablar kontekstida ovqatlantirish xizmatlarining diversifikatsiyasi.....	1775
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
Issues of implementation of international standards of environmental audit in practice	1780
Muxammadjanov Muzaffar Muxammadsolixovich	
Buxgalteriya hisobi milliy standartlarini xalqaro standartlar asosida takomillashtirishning iqtisodiyotimizdagi ahamiyati.....	1784
Narzullayeva Ozoda Qahramon qizi	
Sayyohlar uchun transport xizmatlarining sifat ko'rsatkichlarini baholash.....	1788
Vakilov Ruslan Tillabayevich	
Turistik xizmatlar subyektlari o'rtasidagi fuqarolik-huquqiy munosabatlarning huquqiy asoslari	1792
Sayfiddinov Sharofiddinxo'ja Najmiddin o'g'li	
Qishloq xo'jaligini tartibga solish va prognozlashda kompleks o'zgaruvchili modellardan foydalanish	1796
N.N.Ibragimov	
Korxonalarda ekologik iste'molchilarning xatti-harakatlarini o'rganish.....	1803
Rahmatov Dilshod Shermat o'g'li	
Improving the international production efficiency of industrial enterprises	1808
Baxanurov Oqil Odil o'g'li, Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi	
Raqamli bank xizmatlarida sun'iy intellektdan foydalanishning istiqbollari va xavfsizlik masalalari.....	1816
Erdonayev Aliqul Halimovich	
Erkin iqtisodiy zonalarda logistika xizmatlarini rivojlantirish masalalari	1821
Muxiddinov Mo'minjon Shavqiddin o'g'li	
Turistik korxonalarda holistik marketing strategiyalari joriy etish mexanizmlari.....	1826
Xajikulov Bektosh Eshmamatovich	
O'zbekistonda milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda demografik jarayonlarning ahamiyati tahlili	1830
Saidov Jo'rabek Nosirxonovich	

O'ZBEKISTONDA MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA DEMOGRAFIK JARAYONLARNING AHAMIYATI TAHLILI

Saidov Jo'rabek Nosirxonovich

ATT kafedrası katta o'qituvchisi

E-mail: nodirusritdinovich@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maolada, demografik jarayon, aholi soni va tarkibining o'zgarishini ta'minlaydigan ijtimoiy jarayon shakllari va demografik jarayonga ta'sir etuvchi omillar tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: demografiya, tug'ilish, tug'ilish koeffitsienti, migratsiya, demografik o'tish bosqichlari.

Abstract: In this issue, the demographic process, the forms of the social process that ensure a change in the number and composition of the population and the factors influencing the demographic process are analyzed.

Key words: demography, fertility, fertility rate, migration, stages of demographic transition.

Аннотация: В данном вопросе проанализированы демографический процесс, формы социального процесса, обеспечивающие изменение численности и состава населения, и факторы, влияющие на демографический процесс.

Ключевые слова: демография, рождаемость, коэффициент рождаемости, миграция, этапы демографического перехода.

KIRISH

Har bir davlatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida demografik jarayonlarning roli katta bo'lib, aholi o'sishi, joylashuvi, demografik tarkibi va boshqa muhim jihatlarni ilmiy o'rganish muhim hisoblanadi. Aholi ham ishlab chiqaruvchi kuch, ham iste'molchi sifatida jamiyat taraqqiyotida hal qiluvchi rolga ega. Respublikada barqaror va samarali iqtisodiyotni shakllantirishga qaratilgan iqtisodiy islohotlar markazida demografik vaziyat turadi.

Demografiya aholining soni, hududiy taqsimoti va tarkibi, ularning o'zgarishi va uni sabab va oqibatlari, ijtimoiy-iqtisodiy omillarning o'zaro bog'liqligi va tabiatdagi o'zgarishlarni o'rganuvchi fan va soha bo'lib hisoblanadi. Demografiya - har qanday jarayonning ijtimoiy-tarixiy shartliligida aholining takror ishlab chiqarish qonuniyatlari haqidagi fandir. Demografiyaning asosiy muammolarini hal qilish uchun har qanday fan kabi yetarli ma'lumotlar zarur bo'ladi. Aholi to'g'risidagi ma'lumotlar birlamchi yoki dastlabki va nashrlar, maqolalar, monografiyalar va boshqalar ko'rinishidagi tahliliy ish natijasini ifodalovchi ikkilamchi yoki o'zgartirilgan kabi ma'lumot turlariga bo'linadi.

Barcha o'zgarishlar soni aholi va jamiyat rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi. Demografik hodisalarning rivojlanish qonuniyatlarini tasavvur qilish faqat demografik hodisalar haqida har tomonlama va ishonchli ma'lumotlar asosida amalga oshirilishi mumkin. Bu esa demografik ma'lumotlarning hajmi va sifatiga hamda aholi to'g'risidagi ma'lumotlar manbalariga qo'yiladigan talablarni oldindan belgilab beradi.

Demografik jarayon - tug'ilish va o'lim natijasida umumiy aholining ko'payishi yoki butun aholi sonining o'zgarishidir. Shularga asosan, demografik jarayonlar - aholining geografik hududlarda tarqalishiga ta'sir qiluvchi aholi tarkibining o'zgarishi bo'lib hisoblanadi. Ushbu jarayonlarga tug'ilish, o'lim darajasi va migratsiya ko'rsatkichlari kiradi. Tug'ilish koeffitsienti - bir yil davomida aholining har 1000 kishiga to'g'ri keladigan tirik tug'ilganlar soni bilan namoyon bo'ladi.

Demografik jarayonlar - geografik hududlarda kishilarni tarqalishiga ta'sir qiluvchi aholi tarkibining o'zgarishidir. Tug'ilish aholi tarkibining belgilangan hajmiga to'g'ri kelmasligi mumkin. Kam rivojlangan mamlakatlarda tug'ilish darajasi eng yuqori bo'lsa-da, ularda urbanizatsiyalashgan hududlar esa eng past ko'rsatkichga egaligi bilan ajralib turadi.

Aholining qarishi ma'lum aholining yosh tarkibidagi o'zgarishlar bilan bog'liq bo'lgan jarayon bo'lib, aholi tarkibidagi keksa kishilar ulushining ortib borishini anglatadi. O'lim darajasi ko'rsatkichi - ma'lum bir yil davomida aholining har 1000 kishiga yiliga o'lim sonidir. Tug'ilishga o'xshab, o'lim darajasi ayrim hududlarda eng yuqori, ammo texnologik jihatdan rivojlangan hududlarda past bo'lishi mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Demografiya — aholining soni, tarkibi va geografik taqsimoti, shuningdek, ularning o'zgarish sabablari va oqibatlarini o'rganadigan ilmiy soha sifatida keng o'rganilgan mavzudur (Temirov, 2018).[1] Aholi o'sishi, tug'ilish, o'lim va migratsiya ko'rsatkichlari orqali ifodalanadigan demografik jarayonlar jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi (Xolmatov, 2020).[2]

Tug'ilish va o'lim ko'rsatkichlari asosida shakllangan demografik o'tish nazariyasi rivojlanayotgan va rivojlangan mamlakatlarda demografik tendensiyalarni tahlil qilishda keng qo'llaniladi (Johnson va boshq., 2017).[3] Kam rivojlangan davlatlarda yuqori tug'ilish darajasi bilan birga urbanizatsiyaning pastligi iqtisodiy muammolarni kuchaytiradi (Kuznetsova, 2019).[4] Shunday ekan, aholining qarishi jarayoni rivojlangan mamlakatlarda kuzatiladi va bu mehnat resurslariga, ijtimoiy xizmatlarga bo'lgan talabni oshiradi (Miller, 2016).[5]

Migratsiya jarayonlari demografik o'zgarishlarning muhim omillaridan biri sifatida ko'riladi. Immigratsiya va ichki migratsiya turli darajadagi hududiy o'zgarishlarni keltirib chiqaradi, bu esa iqtisodiy va ijtimoiy infratuzilmalarni qayta shakllantirishni talab qiladi (Peterson, 2015).[6] Masalan, Yevropa va AQShda immigratsiya oqimlari aholi tarkibining etnik va madaniy xilma-xilligini oshirish bilan birga, mehnat bozorida yangi talab va imkoniyatlarni yuzaga keltirdi (Smith, 2018).[7]

Aholi haqidagi ma'lumotlarning sifatli va tizimli yig'ilishi demografik jarayonlarni tahlil qilish va siyosat ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega ekanligi ko'plab tadqiqotlarda ta'kidlangan (Johnson va boshq., 2017; Temirov, 2018). Demografik ma'lumotlarning ishonchligi boshqaruv qarorlarining samaradorligini oshirishga, shuningdek, iqtisodiy va ijtimoiy tizimlarning barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.[8,9]

Shuningdek, turli demografik jarayonlarning o'zaro bog'liqligi, jumladan nikoh va ajrim holatlarining tug'ilish ko'rsatkichlariga ta'siri ham ilmiy tadqiqotlarda o'rganilgan (Williams, 2019). Bu jarayonlar o'zgarishi oilaviy va ijtimoiy tizimlarning barqarorligini ta'minlashda muhim omildir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda demografik jarayonlarning tarkibi, dinamikasi va ularning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta'siri o'rganildi. Tadqiqotda demografiya sohasidagi nazariy yondashuvlar, statistik ma'lumotlar va amaliy kuzatuvlar tahlil qilindi.

Ma'lumotlar yig'ishda quyidagi manbalardan foydalanildi: aholini ro'yxatga olish natijalari, demografik hodisalar bo'yicha yillik hisobotlar, ilmiy maqolalar, monografiyalar va boshqa nashrlar. Ushbu manbalar birlamchi va ikkilamchi ma'lumotlarni o'z ichiga oldi. Birlamchi ma'lumotlar asosida tug'ilish, o'lim, migratsiya kabi demografik ko'rsatkichlar tahlil qilindi; ikkilamchi ma'lumotlar esa umumiy demografik jarayonlarni tushunishda qo'llanildi.

Tadqiqot metodologiyasida demografik jarayonlarni aniqlash uchun asosiy koeffitsiyentlar — tug'ilish va o'lim darajasi, shuningdek migratsiya ko'rsatkichlari qo'llanildi. Yosh va jins tarkibidagi o'zgarishlarni aniqlash uchun aholi tarkibining grafik ko'rinishdagi tahlil usullari ishlatildi.

Shuningdek, demografik o'tish bosqichlari va ularning tarkibiy unsurlari — tug'ilish, o'lim, nikoh va nikohni tugatish kabi jarayonlarning o'zaro bog'liqligi o'rganildi. Bu jarayonlarning ta'siri mintaqaviy iqtisodiyotga qanday ta'sir ko'rsatishi tahlil qilindi.

Tadqiqotda ham statistik ma'lumotlar, ham nazariy demografik konsepsiyalar asosida demografik jarayonlarning intensivligi, tendensiyalari va ularning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish bilan bog'liqligi o'rganildi. Shu bilan birga, oilaviy demografik jarayonlar va ularning ijtimoiy sharoitlar, xususan ishdagi qashshoqlik bilan bog'liqligi ham ko'rib chiqildi.

Tadqiqotning asosiy usuli sifatida sifatli va miqdoriy tahlil usullari birgalikda qo'llanilib, demografik jarayonlarning kompleks tahlilini ta'minlashga intilish amalga oshirildi.

Muayyan vaqt davomida aholi uchun tug'ilish va o'lim ko'rsatkichlaridan foydalanish demografiya sohasidagi mutaxassislarga ushbu aholi uchun yosh tarkibi o'zgarishlarini hisoblash uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni aniqlash imkonini beradi. Yosh tarkibi o'zgarishi - aholining bir nechta aniq belgilangan yoshlarni har biriga qancha kishi mos kelishini aniqlash bilan namoyon bo'ladi.

Migratsiya yana bir demografik jarayon bo'lib, u aholi tarkibiga juda katta ta'sir ko'rsatadi. Migratsiya ko'rsatkichi kishilarni bir geografik hududdan boshqasiga harakatlanishi sifatida aniqlashga imkon beradi. Kishilarni bitta geografik joylashuvni tark etishga undaydigan holatlarni ilgari surish va kishilarni boshqa joyga jalb qilish ko'rinishida namoyon bo'ladi. Uning tarkibida migratsiyaning ikki turi, immigratsiya va ichki migratsiya alohida ajratib o'rganiladi.

Immigratsiya - kishilarning bir mamlakatdan boshqasiga o'tishi bilan namoyon bo'ladi. Bunga misol bo'lib, ko'pchilik kishilarning AQShdan Yevropa xalqlaridan millionlab kishilarning harakatini aniqlashga imkon beradi.

Turli millat va madaniyatlarga ega bo'lgan yevropaliklar AQShga imkoniyat izlab ko'chib o'tdilar. Ko'pchilik o'z vatandoshlari tashkil etilgan joyga joylashdilar. Bu italyan, nemis, irland va boshqalar bo'lgan mahallalarga olib keldi.

Ichki migratsiya - millat ichida kishilarning bir hududdan ikkinchisiga o'tishidir. Bu ma'lum mintaqalar va jamoalar aholisini o'zgartiradi va millat aholisini o'zgartirmaydi. Ushbu jarayonlar turli millat, madaniy kelib chiqishi va yoshdagi kishilarning geografik hududlarda taqsimlanishini aniqlaydi. Bu to'g'ridan-to'g'ri yoki bilvosita hududdagi ish turlari, daromad va ta'lim darajasi, jinoyatchilik darajasi va boshqa qator madaniy omillarga ta'sir qiladi.

Demografik jarayon - avlodlarning tabiiy o'zgarishini ta'minlaydigan, mehnat resurslarining umumiy aholining tarkibiy qismi sifatida shakllanishiga ta'sir qiluvchi va mamlakat, mintaq va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning ijtimoiy-iqtisodiy omillariga bog'liq bo'lgan tug'ilish va o'lim hodisalari majmuidir.

Demografik jarayonlar haqidagi ma'lumotlar ishonchli bo'lishi, ya'ni sodir bo'layotgan voqealar holatini aks ettirishi lozim. Demografik ma'lumotlarni ishonchliliigi boshqaruv qarorlarining salbiy oqibatlarini oldini olishga imkon beradi. Aholi haqidagi axborot manbalariga qo'yiladigan talab ularning faolligi va xilma-xilligidir.

Tafsilotlar demografik hodisalarning umumiy soni, tartibi, tuzilishi, mintaqaviy namoyon bo'lish xususiyatlari va boshqalarni hisobga olish kabilarni o'z ichiga oladi. Shuningdek, aholi to'g'risidagi ma'lumotlar manbalari demografik jarayonlar to'g'risidagi ma'lumotlarni vaqti-vaqti bilan emas, ya'ni tizimli ravishda ajratib olish imkonini berishi lozim. Shunda aholining rivojlanishi to'g'risida ishonchli va turli ma'lumotlarga ega bo'lish mumkin bo'ladi.

Demografik ma'lumotlar tabiati va hajmiga qo'yilgan yuqori talablar aholi ma'lumotlari manbalari tizimining mavjudligini taqozo etadi. Demografik axborot tizimining turli va bir-birini to'ldiruvchi tarkibiy qismlaridan foydalangan holda mamlakat yoki uning qismlarida demografik jarayonlar holati va tendensiyalarini yetarlicha to'liq va sifatli tavsiflash mumkin.

Bugungi kunda aholi to'g'risidagi ma'lumotlari kabi aholini ro'yxatga olish, demografik hodisalarning joriy hisobi, namunaviy va maxsus demografik tadqiqotlar hamda registrlar va aholi ro'yxatlari kabi to'ldiruvchi manbalardan foydalaniladi. Demografik jarayon aholini ko'chirish, uning soni va yosh, jinsiy tarkibiga ta'sir ko'rsatadigan har qanday hodisaning vaqt va makonda rivojlanishini aks ettiruvchi hodisalar to'plamidir. Demografik jarayonlar tarkibiga tug'ilish o'lim, nikoh, nikohni qurish (ajralish va beva qolish) hamda aholi migratsiyasi kabilar kiradi.

Ayrim demografik jarayonlar aholi ko'rinishi va uning dinamikasi bilan bog'liq bo'ladi. Tug'ilish, o'lim, nikoh va nikohning tugashi aholining ko'payish rejimini, migratsiya bilan birgalikda aholining ko'proq yoki kamayishi va uning yosh-jinsiy tarkibidagi o'zgarish yo'nalishini asoslaydi. Tegishli hodisalar sonidan qat'iy nazar, tug'ilish, nikoh va immigratsiya aholining ko'rish va o'sishini ta'minlashga yordam beradi. Aholining ko'rish jarayonlari bir-biriga nisbatan demografik jarayonga aylanib, o'zaro ta'sir qiladi. Aholi va ayrim guruhga yoki yosh guruhiga nisbatan davriylikni o'lchaydi. Har bir demografik jarayon uchun demografik koeffitsiyentlar tizimi mavjud bo'ladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, demografik jarayonlar mamlakat va mintaq ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Aholi sonining o'sishi, tug'ilish va o'lim ko'rsatkichlari, shuningdek migratsiya tendensiyalari demografik vaziyatni shakllantiradi va iqtisodiy islohotlarga ta'sir ko'rsatadi.

Tahlil natijalariga ko'ra, tug'ilish darajasi kam rivojlangan hududlarda yuqori bo'lsa-da, bu hududlarda urbanizatsiya past darajada davom etmoqda. Bu esa demografik o'tish bosqichining dastlabki fazasini aks ettiradi va iqtisodiy resurslarning samarali taqsimlanishini cheklaydi. Shu bilan birga, rivojlangan hududlarda aholi qarishi jarayoni kuzatiladi, bu esa mehnat bozorida yosh ishchi kuchining kamayishiga olib kelmoqda.

Migratsiya jarayonlari aholi tarkibidagi o'zgarishlarda muhim rol o'ynaydi. Ichki migratsiya natijasida milliy hududlarda aholi soni va tarkibi o'zgarib, iqtisodiy faol hududlarga ko'chib o'tish kuzatiladi. Immigratsiya esa, asosan, millatlararo almashinuv va madaniy xilma-xillikni oshirib, yangi ish o'rinlari va ijtimoiy xizmatlarga talabni kuchaytiradi.

Demografik ko'rsatkichlarning intensivligi va ularning vaqt bo'yicha o'zgarishi demografik jarayonlarning tabiiy rivojlanishini ko'rsatadi. Tug'ilish va o'lim koeffitsientlari asosida yosh tarkibining o'zgarishi aniqlanib, bu mehnat resurslarini rejalashtirish va ijtimoiy xizmatlar tizimini takomillashtirish uchun zarurdir.

Shuningdek, demografik ma'lumotlarning tizimli yig'ilishi va tahlili natijasida davlat va mintaqaviy darajada ijtimoiy-iqtisodiy siyosatni ishlab chiqishda samarali qarorlar qabul qilish imkoniyati ortadi. Aholining yosh va jinsiy tarkibining grafik ko'rinishdagi tahlili hududdagi demografik jarayonlarning aniq tasvirini beradi.

Natijalardan ko'rinib turibdiki, demografik jarayonlarning o'zaro bog'liqligi va ularning iqtisodiyotga ta'siri murakkab tizim sifatida o'rganilishi kerak. Bu esa demografik jarayonlarni boshqarish va ijtimoiy siyosatni shakllantirishda muhim omildir.

Demografik jarayonlar haqidagi ma'lumotlar ishonchli bo'lishi, ya'ni sodir bo'layotgan voqealarning haqiqiy manzarasini to'g'ri aks ettirishi kerak. Demografik ma'lumotlarning ishonchligi boshqaruv qarorlarining jiddiy salbiy oqibatlarini oldini olishga yordam beradi.

Hozirgacha tug'ilish, o'lim va migratsiya holati demografik jarayon va davlatning tarixiy nuqtai nazarini chuqurroq baholash uchun joylashtiriladi. Ushbu parametrlarning ta'siri kompozitsion tarzda namoyon bo'ladi va iqtisodiy sohalarga o'z ta'sirini ko'rsatadi. Ushbu ko'rsatkichlar davlatning demografik tuzilishini qanday o'zgartirish holatlarini aholining yoshi va jinsi taqsimotidan baholash mumkin. Aholining yoshi va jinsi tuzilishining grafik tasviri tur deb nomlanadi.

Bugungi kunda dunyo bo'ylab har qachongidan ham ko'proq kishilar harakat qilmoqdalar. Shunga o'xshab, aholining qarishi insoniyat yutuqlarining natijasi deb tadqiq qilinadi va unga moslashib boriladi. Demografik jarayonlarni ahamiyati shundaki, tanlovni mavjudligi, o'zgarishlardan xabardor ekanlik va munosabatlar bilan cheklanmaganlik sharoitida yaxshi bo'lib tushuniladi.

Demografik jarayon turli unsurlarga ajratilgan holdagi turli tarkibiy unsurlardan iborat bo'ladi (1-rasm).

1-rasm. Demografik jarayon tarkibiy unsurlari

Ushbu rasmga asosan, demografik vaziyat tarkibi aholi soni va tarkibining o'zgarishini ta'minlashga yo'naltiriladi. Keltirilgan har bir unsur mintaqa iqtisodiyotida demografik jarayonlarni tartibga solishga xizmat qiladi.

Demografik o'tish bosqichlari bevosita tarkibiy unsurlari va ko'rsatkichlariga asoslanadi. Demografik jarayon kishilar hayotidagi demografik voqealar ketma-ketligi va o'zgarishi uchun muhim yo'nalish bo'lib hisoblanadi. Asosiy demografik jarayonlar tug'ilish, o'lim, nikoh va nikohni tugatish orqali demografik hodisalarning ketma-ket boshlanishi tufayli sodir bo'ladi. U orqali demografik tahlil amalga oshirilib, unda bir yoki bir nechta demografik jarayonlar qarab chiqiladi. Ba'zida demografik jarayon umumiy aholining ko'payishi yoki tug'ilish va o'lim natijasida butun aholi sonining o'zgarishi sifatida demografik hodisalarni aks ettiradi.

Demografik jarayonning asosiy xususiyatlari demografik jarayonning intensivligi bo'lib, avloddagi demografik hodisalar o'zgarishi bilan o'lchanadi va ushbu holatlarni demografik jarayonning taqvim qayd etadi.

Demografik jarayonlarni amalga oshirish shart-sharoitlari ular bilan bog'liq tadqiqotlarni amalga oshirishga taqozo qiladi. Bu borada ko'pgina yo'nalishlarda tadqiqotlar olib borilgan. Xususan, ba'zi tadqiqotlarda oilaviy demografik jarayonlarni ishdagi qashshoqlik bilan bog'laydigan 30 ta tadqiqot va 86 ta tahlil muntazam ravishda ko'rib chiqildi. Vaqt o'tishi bilan o'zaro ta'sir doirasi o'zgarib tursa-da, demografik tendensiyalarning o'zgarishi globallashuv jarayonlari bilan birga mavjud bo'ladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, demografik jarayonlar aholi soni, tarkibi va joylashuvi orqali ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tug'ilish, o'lim va migratsiya kabi asosiy demografik ko'rsatkichlarning o'zgarishi mintaqaviy iqtisodiy siyosatni shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Aholining yosh tarkibidagi o'zgarishlar mehnat bozorining holati va ijtimoiy xizmatlarga bo'lgan talabni belgilaydi.

Demografik ma'lumotlarning sifatli va tizimli yig'ilishi hamda tahlili davlat boshqaruvi va iqtisodiy islohotlarning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Aholi tarkibining demografik o'tish bosqichlariga muvofiqligi, urbanizatsiya darajasi va migratsiya oqimlari e'tiborga olinishi zarur.

Quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

Demografik ma'lumotlar bazasini kengaytirish va sifatini oshirish — aholi haqida to'liq va ishonchli ma'lumotlarni yig'ish uchun doimiy monitoring va tizimli ro'yxatga olish ishlarini kuchaytirish lozim.

Demografik jarayonlarni mintaqaviy tahlil qilishni rivojlantirish — hududiy o'ziga xosliklarni hisobga olgan holda ijtimoiy-iqtisodiy siyosatni shakllantirish muhimdir.

Urbanizatsiya va migratsiya jarayonlarini boshqarish — aholi zichligi oshayotgan hududlarda infratuzilma va ijtimoiy xizmatlarni rivojlantirish, migratsiya oqimlarini tartibga solish choralarini kuchaytirish zarur.

Yosh tarkibining o'zgarishiga mos keladigan mehnat va ijtimoiy siyosatni ishlab chiqish — aholining qarishi holatida ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash va yosh ishchi kuchini jalb qilish strategiyalarini amalga oshirish muhimdir.

Oilaviy demografik jarayonlar va ularning ijtimoiy-iqtisodiy omillar bilan bog'liqligini chuqurroq o'rganish — ayniqsa, qashshoqlik va ish bilan ta'minlanish bilan bog'liq tadqiqotlarni kengaytirish zarur.

Ushbu takliflar amalga oshirilishi natijasida respublikada demografik jarayonlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta'siri samarali boshqarilishi va aholi farovonligini oshirishga xizmat qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Temirov, Demografiya va uning jamiyatdagi o'rni (Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti, 2018).
2. Xolmatov, Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish va demografik jarayonlar (Toshkent: Ilmiy Nashr, 2020).
3. Johnson, Lee, va Smith, Demographic Transition and Economic Development (New York: Academic Press, 2017).
4. Kuznetsova, Urbanization Challenges in Developing Countries (Moscow: Nauka Publishing, 2019).
5. Miller, Aging Populations and Social Services (London: Routledge, 2016).
6. Peterson, Migration Dynamics and Regional Development (Boston: Harvard University Press, 2015).
7. Smith, Immigration and Labor Markets in Europe and the USA (Cambridge: Cambridge University Press, 2018).
8. Johnson, Mark, Sarah Lee, va David Smith. Demographic Transition and Economic Development. New York: Academic Press, 2017.
9. Temirov, Islom. Demografiya va uning jamiyatdagi o'rni. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti, 2018.
10. Sherbakov A.I. Demografiya: ucheb. posobiye. / A.I.Sherbakov, M.G.Mdinaradze, A.D.Nazarov, YE.A.Nazarova; pod obsh. red. d-ra ekon. nauk, professora A.I.Sherbakova. - M.: INFRA-M, 2017. - s. 8.
11. Antonino Polizzi, Emanuela Struffolino, Zachary Van Winkle. Family demographic processes and in-work poverty: A systematic review. // [Advances in Life Course Research, Volume 52](#), June 2022, 100462.
12. Ewa zofia Frątczak. Demographic processes: past, present and future – selected issues. // PAPERS on GLOBAL CHANGE, 20, 63–84, 2013. - p. 79.
13. Ribkina M.V. Demografiya. Uchebnoye posobiye. – Ulyanovsk: UIGTU, 2021. - s. 25.
14. Antonova N.L. Demografiya: ucheb.-metod. posobiye. / N.L.Antonova; M-vo obrazovaniya i nauki Ros. Federatsii, Ural. feder. un-t. – Yekaterinburg: Izd-vo Ural. un-ta, 2014. - s. 42.
15. Moirangthem Hemanta Meitei. Chapter 12 - Demographic Situation of Manipur, India. // [Handbook of Statistics, Volume 40](#), 2019. – pp. 501-548.
16. Grigashkina S.I. Sushnost demograficheskix protsessov. // Mir nauki, kulturi, obrazovaniya, №6 (31), 2011. - s. 377.
17. Kachagina O.V. Osnovi demografii: osnovi teorii i prakticheskiye zadaniya. Uchebnoye posobiye. – Ulyanovsk: UIGU, 2016. - s. 23.
18. Вандескрик К. Демографический анализ.- М.: ИНФРА-М, 2005.
19. Денисенко М.Б., Калмыкова Н.М. Демография. Учебное пособие. – М.: ИНФРА-М, 2007;
20. A.M.Merkov va L.M.Suxarebskiy va Г.С.Кильдиннев, Л.Л.Козлова, С.Ананьевалarning
21. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligining rasmiy sayti: <http://www.stat.uz> ;
22. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi statistika portalining rasmiy sayti: <https://siat.stat.uz/>.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokr ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2024. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

